

15.1. ღაკრედიტუბის ეტაპები კომერციულ ბანკში

გამომდინარე იქიდან, რომ ბანკი საკრედიტო ორგანიზაციაა, მისი საბოლოო შედეგები მნიშვნელოვნადაა დამოკიდებული დაკრედიტების პროცესის სწორად და გამართულად ორგანიზებაზე. ბანკისა და მსესხებლის ურთიერთობის თავისებურებები სხვადასხვა ბანკში შეიძლება განსხვავებული იყოს და იგი დამოკიდებულია ისეთ ფაქტორებზე, როგორებიცაა: ბანკის სტრატეგია, მისი საკრედიტო პოლიტიკა, აქტივების სიდიდე, ფილიალების ქსელი, თანამშრომლების კვალიფიკაცია და ა.შ.

დეტალურად დამუშავებული და სრულყოფილი დაკრედიტების პროცესი საშუალებას იძლევა, მინიმუმამდე იქნეს დაყვანილი საკრედიტო რისკი არასაიმედო მსესხებლისათვის კრედიტის მიცემის ალბათობის შემცირების გზით. საბოლოო ჯამში, დაკრედიტების პროცესის ორგანიზაციის მაღალი დონე ბანკის ეფექტიანად მუშაობის და მენეჯმენტის ხარისხის ერთ-ერთი უმთავრესი მაჩვენებელია.

ზოგადად, კომერციულ ბანკში დაკრედიტების პროცესი შეიძლება 6 ეტაპად დაიყოს:

პირველი ეტაპი — საკრედიტო განაცხადი და ინტერვიუ მსესხებელთან

დაკრედიტების პროცესი იწყება მსესხებლის ინიციატივით, რაც გამოიხატება სესხის მისაღებად ბანკისადმი დანერილი (ან ზეპირად გაკეთებული) განაცხადით. ამ ეტაპზე ბანკის მხრიდან (საკრედიტო ოფიცრის სახით) ხდება პოტენციური მსესხებლის ძლიერი და სუსტი მხარეების პირველადი შეფასება. პირველადი შეფასების შემდეგ ბანკის მხრიდან დღის წესრიგში დგება კლიენტისაგან თხოვნა დამატებითი ინფორმაციისა და დოკუმენტაციის წარდგენისა, რომელთა გაცნობის შემდეგ საკრედიტო ოფიცერი ატარებს გასაუბრებას პოტენციურ მსესხებელთან. ამ შეხვედრის (ან შეხვედრების) წარმატებით და ნაყოფიერად ჩატარებაზე დიდადაა დამოკიდებული ბანკის საბოლოო გადაწყვეტილება. ინტერვიუს საშუალებით ფასდება ის მიზეზები, რომელთაც აიძულებს პოტენციური მსესხებელი, მიემართა ბანკში კრედიტისათვის. ასევე ფასდება დაკრედიტების მიზანი, მისი დაფარვის წყაროები და სხვა საკითხები, რომლებიც საშუალებას იძლევა, ჩამოყალიბდეს პირველადი წარმოდგენა მსესხებელზე.

ამასთან, აღსანიშნავია, რომ განაცხადის განხილვისა და შეფასების შემდეგ ბანკმა შეიძლება ჩათვალოს, რომ ზოგიერთი მსესხებლისაგან აღარ მოითხოვოს დამატებითი ინფორმაცია და პირველივე ეტაპზე შეიკავოს თავი მისი დაკრედიტებისაგან. ამის მიზეზები შეიძლება იყოს შეუსაბამობა ბანკის საკრედიტო პოლიტიკასთან, პროექტის რეალიზაციასთან დაკავშირებული მეთისმეტად დიდი რისკი, კლიენტის არადადამაჯერებლობა და ა.შ.

მეორე ეტაპი — მსესხებლის კრედიტუნარიანობის შეფასება

პირველი ეტაპის წარმატებით გავლის შემდეგ პოტენციურ მსესხებელს უწევს „ყველაზე დიდი გამოცდის ჩაბარება“. ესაა მისი კრედიტუნარიანობის დასაბუთება, ანუ დადასტურება იმისა, რომ მას აქვს საკმარისი ფინანსური შესაძლებლობები, რათა მოემსახუროს კრედიტს. კრედიტუნარიანობის შეფასება ხდება სხვადასხვა ინფორმაციის დამუშავების შედეგად, რომელთა შორის შეიძლება აღინიშნოს უშუალოდ მსესხებლის მიერ წარმოდგენილი ინ-

ფორმაცია, მსესხებლის საკრედიტო ისტორია, გარე წყაროებიდან მიღებული ინფორმაცია და სხვ.

დაკრედიტების ამ ეტაპზე ბანკმა უნდა გაარკვიოს:

- მსესხებლის საიმედოობა და კრედიტუნარიანობა, მისი, როგორც საიმედო ბიზნესპარტნიორის, რეპუტაცია. ეს განსაკუთრებით ეხება ახალ კლიენტებს;
- საკრედიტო განაცხადის დასაბუთება და კრედიტის დაბრუნების უზრუნველყოფის ხარისხი;
- პროექტის შესაბამისობა ბანკის საკრედიტო პოლიტიკასთან.

ბანკისათვის მსესხებლის ფინანსური მდგომარეობა მნიშვნელოვანია, რამდენადაც მისთვის გაცემული სესხებისა და მათზე დარიცხული პროცენტების დროულად დაბრუნების შეფერხება სერიოზული პრობლემების გაჩენის მიზეზი შეიძლება გახდეს. სესხისა და მასზე დარიცხული პროცენტების დროულად დაბრუნების უნარს ასახავს მსესხებლის გადამხდელუნარიანობა და კრედიტუნარიანობა.

გადამხდელუნარიანობა – ესაა იურიდიული ან ფიზიკური პირის უნარი (შესაძლებლობის არსებობა) და მზადყოფნა (სურვილის არსებობა), დროულად და სრული მოცულობით დაფაროს თავისი ვალდებულებები. მისგან განსხვავებით, კრედიტუნარიანობა – ესაა მსესხებლის უნარი და მზადყოფნა დროულად და სრული მოცულობით დაფაროს აღებული კრედიტი და მასზე დარიცხული პროცენტები. კრედიტუნარიანობა –გადამხდელუნარიანობასთან შედარებით უფრო ვიწრო ცნებაა. კრედიტის გაცემისას ბანკისათვის საკმარისია, დარწმუნდეს მსესხებლის კრედიტუნარიანობაში წარმოდგენილი პროექტის შედეგად აღებული კრედიტის დაფარვის გათვალისწინებით.

მესამე ეტაპი — კრედიტის უზრუნველყოფის შესწავლა და შეფასება

როგორც გასული მასალიდან გვახსოვს, მსესხებლის მიერ წარმოდგენილი კრედიტის უზრუნველყოფა წარმოადგენს მისი დაფარვის მეორად წყაროს. როგორც წესი, კრედიტის უზრუნველყოფის შეფასებას შეიძლება ახდენდეს ბანკის სპეციალური სამსახური ან დამოუკიდებელი შემფასებელი. ბანკის მიერ კრედიტის უზრუნველყოფის შეფასება გულისხმობს წინააღმდეგობას. როგორც წესი, კომპანიის ხელმძღვანელი თავის ქონებას აფასებს მისი გამოყენების ეფექტიანობიდან გამომდინარე. ბანკის მხრიდან მისი შეფასება კი ეფუძნება მეორადი ბაზრის ანალიზს ასეთი ტიპის ქონებაზე, ანუ ბანკისათვის ამოსავალია ამ ქონების საბაზრო, სარეალიზაციო ფასი.

როგორც წესი, საბანკო პრაქტიკით გირაოს შეფასება ხდება მისი საბაზრო ღირებულების დისკონტირებით. გასათვალისწინებელია ასევე, რომ გირაოს საგნის შეფასების თანხა არ უნდა იყოს აღებულ ვალდებულებაზე (კრედიტის თანხა) ნაკლები.

მეოთხე ეტაპი — პროექტის დამუშავება, კრედიტის დამტკიცება და შესაბამისი ხელშეკრულებების მომზადება

საკრედიტო ოფიცერი შეისწავლის წარმოდგენილ პროექტს, რომლის შემდეგაც ხდება ბანკის სხვა სტრუქტურების ჩართვა მათგან შესაბამისი დასკვნების მისაღებად როგორც კრედიტის გაცემის მიზანშეწონილობასთან, ასევე უზრუნველყოფასთან დაკავშირებით. როგორც წესი, ესენია იურიდიული, რისკების მართვის, საკრედიტო ანალიზისა და უსაფრთხოების სამსახურები.

მას შემდეგ, რაც დადასტურდება კლიენტის კრედიტუნარიანობა, იწყება კრედიტის პირობების შეთანხმება ბანკსა და მსესხებელს შორის. ამ პროცესში დგინდება კრედიტის სახეობა, მოცულობა, ვადა, პროცენტი, დაფარვის გრაფიკი, უზრუნველყოფა და ა.შ. ხშირად ბანკი კორექტირებას უკეთებს პოტენციური მსესხებლის მოლოდინს (სურვილს) კრედიტის პირობებთან დაკავშირებით. შეთანხმების შემდეგ საკრედიტო ოფიცრის მიერ მომზადებული პროექტი დასამტკიცებლად გადაეცემა უფლებამოსილ ორგანოს (ან პირს). უფლებამოსილმა ორგანომ შეიძლება დადებითი გადანყვეტილება მიიღოს წარმოდგენილი პროექტის პირობებში გარკვეული კორექტივების შეტანის ან რომელიმე დამატებითი პირობის დაყენებით. აღნიშნული გადანყვეტილება ეცნობება მსესხებელს და ამის შემდეგ ბანკისა და მსესხებლის პოზიციების დაახლოება და კომპრომისი წარმოადგენს მოლაპარაკებების საბოლოო მიზანს და საკრედიტო ხელშეკრულების მომზადების საფუძველს.

მეხუთე ეტაპი — კრედიტის დაფარვა და საკრედიტო ხელშეკრულების პირობების შესრულების მონიტორინგი

აღნიშნული ეტაპი მოიცავს კრედიტის თანხისა და მასზე დარიცხული პროცენტების სრულად და დროულად დაფარვასა და ასევე საკრედიტო ხელშეკრულების პირობების დაფარვის მონიტორინგს. ეს ეტაპი არანაკლებ მნიშვნელოვანია, ვიდრე წინა ეტაპები, ვინაიდან მსესხებლის მხრიდან საკრედიტო ხელშეკრულებით გათვალისწინებული ვალდებულებების შეუსრულებლობის სიმპტომების დიაგნოსტიკა და შესაბამისი რეაგირება ბანკს თავიდან აცილებს ბევრ პოტენციურ დანაკარგს.

მეექვსე ეტაპი — პრობლემურ კრედიტებთან მუშაობა

პრობლემურ კრედიტებთან მუშაობა არის საბანკო პრაქტიკის უმნიშვნელოვანესი ელემენტი. იმაზე, თუ რომელ მეთოდს ირჩევს ბანკი პრობლემურ კრედიტებთან მუშაობისას, დამოკიდებულია არა მარტო ცალკეული კონფლიქტური სიტუაციის განმუხტვის წარმატებული შედეგი, არამედ მთლიანად ბანკის სტაბილურობა და მისი რეპუტაცია.

ამ თავში დამოუკიდებელ პარაგრაფებად განვიხილავთ ზემოაღნიშნული ეტაპებიდან პირველ, მეოთხე, მეხუთე და მეექვსე ეტაპებს. რაც შეეხება მეორე და მესამე ეტაპებს, მათი მნიშვნელობიდან და მოცულობიდან გამომდინარე, ისინი ცალკე თავებად იქნება წარმოდგენილი.

15.2. საკრედიტო განაცხადი და ინტერვიუ მსესხებელთან

ბანკსა და მსესხებელს შორის ურთიერთობების ფორმირება იწყება მსესხებლის მიმართვით (განაცხადით) კომერციულ ბანკში კრედიტის მისაღებად. როგორც წესი, საკრედიტო განაცხადში მიეთითება:

- 1) კრედიტის მიღების მიზანი (დასაკრედიტებელი ღონისძიების მოკლე აღწერა);